

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Саидиброимов Шозодаиброҳим Одилшоевич дар мавзуи «Ташаккули хирад ҳамчун хориқаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и форсу тоҷик» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот

Илму фарҳанги миллати тоҷик дар тули тамоми таърихи башарият ба ҳайси сарчашма барои самтҳои гуногуни тамаддуни дигар миллатҳои олам дар хизмат будааст. Назария ва амалияи илмҳои чун тиб, риёзиёт, ҳикмату фалсафа, нучум ва кайҳоншиносӣ, меъморӣ ва наққошӣ, санъатшиносӣ ва фунуни адабӣ ва чанд номгӯи дигар тавассути симоҳои барҷастаи миллӣ моли башарият гардиданд. Бузургоне чун Рӯдакию Фирдавсӣ, Абулхайсам ва Носири Хусрав, Берунӣ ва Хайём, Унсурмаолии Кайковус ва Шамс Қайси Розӣ, Мавлоно ва Шамс, Саъдию Ҳофиз, Ҷомию Бедил, Аҳамди Донишу Туғрал, Айниву Турсунзода ва садҳо нафари дигар кайҳост, ки аз тамаддуни ҷаҳонӣ намояндагӣ мекунанд. Мутаасифона, дар як муддати муайян сиёсати давр майл ба соддагароӣ дошт ва таваҷҷуҳи як ду насли миллатро аз мазмун ва мундариҷаи ин ганҷи бебаҳо бар канор бурда буд. Бо дамидани насими Истиқлол дар бӯстони Ватан бозгашт ба омӯзишу пажӯҳиши осор ва назарияҳои мухталифи гузаштагони тамаддуни миллат оғоз гардид, рушд ёфт ва имрӯз дар авҷи аълои худ қарор дорад. Арзи вучуд намудани рисолаҳои илмӣ дар пажӯҳишу таҳлили назари гузаштагони мо боис мегардад, то беҳтарин ва заруртарин нуктаҳои ин назар дар хизмати аҳли адаб ва аҳли омӯзишу парвариш, хосса тарбияти насли навин қарор дода шаванд.

Яке аз мавзӯҳои меҳвари фалсафаву ҳикмат, адабиёту санъати миллии мо таъкид ва даъват ба хирадгароӣ буд, ки дар ҳар даври давлатдорӣ тоҷикон арҷ гузошта ва дар таҳкими давлатдорӣ ба кор гирифта мешуд. Рисолаи илмии Саидиброимов Шозодаиброҳим Одилшоевич дар мавзуи «Ташаккули хирад ҳамчун хориқаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и форсу тоҷик», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) пешниҳод гардидааст, аз ҷумлаи он тадқиқот маҳсуб мегардад, ки хирадро чун хориқаи сирати миллӣ дар тафсиру таъбири андешамандони форсу тоҷик дар ибтидои ҳазораи дуоми мелодӣ мавриди таҳлилу пажӯҳиши илмӣ қарор додааст.

Муҳим будани кор аз ҳуди интиҳоби мавзуи пажӯҳиш маълум аст, зеро таҳлили ташаккули мафҳуми хирад ва хирадгароӣ дар осори донишмандони сатҳи олии миллат ҳамчун феномени менталитети миллӣ аз зумраи он

масъалаҳое мебошанд, ки бори дигар аз азал соҳибхирад ва тамаддунофар будани миллати тоҷикро собит месозад.

Ҳамин тариқ, объект ва мавзуи тадқиқот мақсади онро пурра муайян мекунад ва нуқтаҳои ба ҷимоя пешниҳодшуда пурра ҷавобгӯи вазифаҳои тадқиқот мебошанд. Дар умум, тамоми қисматҳои муқаддимавии қор ба ҳамдигар робитаи хуби мантиқӣ дошта, ҷавобгӯи талабот ба қорҳои илмӣ ҳамгун ҳастанд.

Қисмати пажӯҳиши рисола аз чор боб, хулоса бо натиҷагирии назариявӣ ва тавсияҳои амалӣ оид ба истифодаи натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, таҳқиқи дурнамои мавзӯ ва рӯйхати адабиёт иборат аст.

Чун ҳадафи асосии пажӯҳиш кашф намудани назарияҳои педагогӣ мутафаккирони тамаддуни миллати тоҷик дар партави тарғиби афқору андешаҳои хирадгароёнаи онҳо мебошад, унвонҷӯй тавонистааст мавзӯҳои ҳар як боб ва зербобҳоро мувофиқ ба ҳамин ҳадаф интихоб ва таҳлил намояд. Масалан, боби аввали диссертатсия “Асарҳои муттафаккирон ҳамчун сарчашмаи афқори педагогӣ рушди хирад” аст ва он аз зербобҳои “Хирад ва сирати миллӣ ҳамчун пояи маънавии халқи тоҷик”, “Табдили ақидаҳои педагогӣ тоисломӣ сарчашмаи асосии рушди ақидаҳои педагогӣ мардуми тоҷик дар асрҳои X-XI”, “Нигоҳи муттафаккирони асрҳои X-XI-и форсу тоҷик оид ба хирад ва сирати миллӣ дар тарбияи фарзанд” иборат мебошад, ки таҳлили пурраи илмӣ бобро фароҳам овардаанд. Ба ҳамин тариқ, бобҳои дигари қор низ бо зербобҳояшон дар гирди масъалаи асосӣ баҳс карда, хулосаҳои асосноки илмиро ба бор овардаанд.

Новобаста аз он, ки масъалаи марказии рисола аз тарафи донишмандони ватанӣ ва хориҷӣ ба таври алоҳида ва дар мақолаҳову саҳифаҳои тадқиқоти мухталиф ва давраҳои гуногун ба баҳсу хулосабарорӣ кашида шуда бошанд ҳам, вале гуфтан ҷоиз аст, ки рисолаи мутафаккирон ҳамин он афқору андешаҳоро ба таври густурда ва бо далелҳои нави илмӣ таҳлилу ҷамъбаст намудааст. Онро саҳифаи нав дар илми педагогикаи тоҷик ҳисобидан раво мебошад.

Дар баробари ҳамин ҳасаноти қори диссертатсионии Саидброимов Ш.О., дар он баъзе ноқисҳо астанд, ки ҳарчанд ба хулосаҳои илмӣ он таъсиргузор набошанд ҳам, вале ислоҳи онҳо дар оянда боиси боло рафтани сифати қор хоҳад шуд. Аз ҷумла:

1. Имлои навиштани ному насаби намояндагони илму адаби классикии форсу тоҷик, ки мувофиқи имлои муосир омадааст, қобили қабул нест (А. Муродӣ, А. Фароловӣ, Ш. Балхӣ, А. Ҷӯйборӣ, Ш. Бухорой, К. Марвазӣ, А. Балхӣ, Дақиқӣ, М. Тирмизӣ, У. Балхӣ, А. Фарруҳӣ, А. Ҷунайдӣ, Б. Урён, Р. Қаздорӣ, Ҳ. Бодғисӣ, М. Варроқ, Ф. Машриқӣ, А. Гургонӣ, М. Васиф, М.

Мухаллад, Б. Курд, Р. Балхӣ, А. Балхӣ, А. Қўйборӣ, А. Ҳ. Балхӣ, М. Мухаллади Сағзӣ, А. Рабанҷанӣ, А. Балхӣ, М. Балхӣ, Рӯдакӣ, Фирдавсӣ ва намояндагони бузурги адабиёти асри XI чун: Н.Хусрав, А. Сино, У. Хайём, А. Берунӣ, Ф. Гургонӣ, А. Утбӣ, А. Гардезӣ, А. Байҳакӣ, А. Бухорой, С. Самарқандӣ, Р. Самарқандӣ, У. Кайковус, А. Ансорӣ, А. Тусӣ, А. Анварӣ).

2. Қисмати “Методҳои тадқиқот” дар муқаддимаи рисола қариб, ки дар шакли вазифаҳои тадқиқот тарҳрезӣ шудаанд ва хуб мебуд, агар ҳар як методи истифодашуда ба таври мушаххас ва бо вазифаҳои худ номбар мешуд.

3. Қо-қои матни рисола аз камбудҳои имлоӣ ва техникаӣ низ ҳолӣ нест, ки ба ислоҳ эҳтиёҷ доранд.

Дар умум, рисола ҳамчун як таҳқиқи хуб ва пурраи илмӣ ҷавобгӯи тамоми талабот буда, автореферат ва мақолаҳои нашршудаи унвонҷӯй музмуну мундариҷаи таҳқиқотро ба таври зарурӣ инъикос менамоянд.

Диссертатсияи илмии Саидброимов Шозодаibroҳим Одилшоевич дар мавзӯи «Ташаккули хирад ҳамчун ҳоликаи сирати миллӣ дар тафсири мутафаккирони асрҳои X-XI-и форсу тоҷик» ба талаботи “Тартиби долани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Муқарриз:

доктори илмҳои педагогӣ,

профессор, директори МДБТМУ

РТ “ММУ дар ш. Хучанд

ба номи А.П.Чехов

27.03.2025

Ҳоҷаева Мубина Ҷалоловна

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

вилояти Суғд, шаҳри Хучанд,

микророҳияи 8, бинои 31

e-mail: rtsoosh-khujand@mail.ru

тел. +992834 22 5-88-55

Имзои Ҳоҷаева Мубина Ҷалоловнаро тасдиқ менамоям.

Мутахассис оид ба кадрҳои

МДБТМУ РТ “ММУ дар

ш. Хучанд ба номи А.П.Чехов”

Норматова М.А.